

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, ČE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROCBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Slovenci in Hrvati.

Na skupščini „Hrvatske Stranke prava“, ki se je nedavno vršila v Zagrebu, bili so zastopani tudi Slovenci. V resolucijah se je poudarjalo vzajemnost in potrebo skupne, enotne politike Jugoslovancev obeh avstro-ogrskih državnih polovic. Poudarjala se je tudi potreba najtesnejšega kulturnega približevanja med Srbi, Hrvati, Bolgari in Slovenci. Bili so to za nas veseli pojavi in Madžari so čutili resnost in vrednost tega približevanja, zato so pričeli glasen krik in vik. Njihova politika bila je od nekdaj, da so sejali prepir med bratskimi jugoslovanskimi plemeni. Staro sovraštvo med Srbi in Hrvati držali so umetno Madžari in niti so ga, kjer je bilo mogoče, žalibog pogosto z največjim uspehom. Cela nesmiselna komedija s takozvanim „bosansanskim“ jezikom tudi ni imela drugega pomena, nego napraviti zopet neko umetno mejo, ki bi imela otežkočiti približevanje in vzajemnost istorodnih plemen. Madžari so se vedno ravnali po principu: *divide et impera* (razdeli jih, potem pa lahko zapoveduješ). Vsak najmanjši poskus zblizevanja Jugoslovancev obeh državnih polovic, so ožigosali vedno takoj kot veleizdajstvo, kot najhujši protustavni greh.

Tem lažje uvidimo, kako hudo je zadelo Madžare dejstvo, da so govorili na omenjeni skupščini Hrvati, Srbi in Slovenci obeh državnih polovic o skupnih političnih ciljih.

Začetek je torej storjen, toda pri tem ne smemo ostati. Samo sklepanje še tako navdušenih resolucij, nas še ne bo privedlo do cilja. Treba bi bilo, da bi se izdelal za vse jugoslovanske poslanca in politike sploh enoten program v smislu jugoslovanske ideje. Ta program bi moral biti obvezen za vse. Vsi politiki bi morali delati razen v svojem ožjem delokrogu tudi v smislu političnega zedinjenja vseh jugoslovanskih pokrajin.

Poudarjali smo že, da bi bilo treba v to svrhu sklicati konferenco vseh jugoslovanskih voditeljev, na kateri bi se zedinili glede najvažnejših točk skupnega programa. Na kaki veliki skupščini bi se o podrobnem programu težje sklepalo, ožja konferenca vodilnih mož bi bila v to svrhu pripravejša.

Ker ni več daleč čas, ko se bo zopet začelo parlamentarno delo na Dunaju, in ker se bode tudi v ogrski

polovici politično življenje kmalu zopet živahno jelo razvijati, bil bi pač čas pred novim zasedanjem parlamenta najugodnejši, za prireditve omenjene konference. Seveda bi pri eni ne smelo ostati, temveč prirediti bi se morale po potrebi večkrat na leto. Le na ta način bo mogoč enoten nastop napram Nemcem na eni in napram Madžarom na drugi strani. Le na podlagi organiziranega naslednjega dela smemo upati, da doženemo kdaj veliki cilj.

Sporedno s to akcijo med političnimi voditelji, treba pa je z vso vno iskati kulturnega stika vsem do sedaj ločeno živčim jugoslovanskim narodom. Tudi v tem oziru so bili že storjeni prvi koraki, treba je započeto delo samo nekoliko živahneje nadaljevati. V tem oziru bi bili v prvi vrsti jako umestni jugoslovanski dijaški shodi. Ravno dijaški krogi so morda najpripravejši za razširjenje kake velike ideje. Utis shoda ostane in dozori šele potem v možeh. Ideja, ki je bila zasejana v srce dijaka, dozori pozneje v delo. Jako srečno moramo imenovati tudi idejo prirejevanja vseučiliških predavanj v Ljubljani, ki so se letos že tako izvrstno obnesle pod okriljem „Akademije“.

Predavanja zagrebških vseučiliških profesorjev se bodo sigurno nadaljevala in bi se ne smela opustiti nikdar več.

Kakor na polju znanstvene izobrazbe, moralo bi se tudi na polju umetnosti deloma nadaljevati deloma šele započeti delo vzajemnosti.

Širiti je pa treba tudi medsebojno spoznavanje najširših krogov Jugoslovancev. Zato treba je prirediti pogoste izlete v bratske dežele. Treba je agitirati za potovanje po Jugoslovanskih deželah. Po časopisih in po primernih knjigah naj se budi zanimanje za krasote in posebnosti jugoslovanskih pokrajin. S tem spoznavanjem ljudstva in razsežnih dežel raste v posamezniku zavednost in pogum za nadaljni boj za svobodo, proti nasilstvu tujih sovražnih nam narodov.

Politično in kulturno delo mora iti torej sporedno, da se bližamo cilju končnega združenja Jugoslovancev. Čas je ugoden, za začetek ni prezgodaj. Če bomo pravčasno uvideli resnost te situacije in bomo storili, kar je v naših močeh za uresničenje jugoslovanske ideje, morda uspeh nitako daleč, kakor naši od strankarstva kratkovidni politiki mislijo.

Slavnost razvitja zastave Sokola v Ribnici.

V nedeljo se je vršila v Ribnici lepa, v življenju vsakega društva pomembna slavnost — razvitje sokolskega prapora. Vsako društvo, ki dospe do tega, da si omisli prapor svoj, mora imeti zavest, da je njegov obstoj, njegovo življenje zagotovljeno, zakaj višja stopnja njegovega razvoja je že, kadar se odloči za ta vidni znak svoje eksistence. Z nastopom pretečeno nedeljo v Ribnici je pokazal ta čili Sokol, da sme s ponosom trditi, da je v mladi svoji dobi že priboril si pravico imeti lastno svojo zastavo.

Mnogo obetajoča slavnost je pričela že v soboto zvečer. Ves trg je bil z narodnimi trobojnicami bogato ozaljšan, v mraku pa je skoro ni bilo hiše, ki bi ne bila razsvetljena. Izjemo je delalo župnišče, ki ga g. dekan proti svoji volji na prepoved kaplanovo ni smel razsvetliti. — Ribniška društva z „Društveno godbo“ na čelu so priredila kumice zastave gospej Štefaniji dr. Schiffrejevi podoknico. Sokolski pevski klub je pri serejadi pod vodstvom g. učitelja Zupančiča zapel tri pesni: „Oblačku“, „Naša zvezda“ in „Sokolsko“. Po serejadi je bil v salonu Arkotovega hotela koncert, na katerem je starosta Sokola v Ribnici dr. Schiffrer v presrečnih besedah pozdravil vse že došle goste. Zahvalil ga je starosta Sokola v Kranju dr. Kušar.

V nedeljo zjutraj so pričela prihajati na slavnost naša narodna društva, z njimi pa na tisoče naroda daleč tam od kočevske meje. Slavoloki so bili postavljeni pri vseh treh vhodih v trg. Gasilni društvi iz Sodražice pod vodstvom načelnika g. Antona Lavrenčiča in iz Loškega potoka pod vodstvom načelnika g. Frana Rusa je pozdravil podstarosta Sokola v Ribnici g. Fran Burger na čelu čete Sokolov. Gasilno društvo iz Dolenjevasi pod vodstvom načelnika g. Ignacija Merharja, ki je prikorakalo z zastavo, pa je pozdravil z drugo četo Sokolov tajnik Sokola v Ribnici g. Anton Spende.

Vsa ta združena društva so proti 10. uri odkorakala na kolodvor pričakati zunanje goste, zlasti pa v sokolski Zvezi združena društva. Vlak je imel zamude skoro eno uro. Na kolodvor je prišlo tudi gasilno društvo ribniško pod vodstvom načelnika g. Rudeža ter zastopniki

LISTEK.

Mrtvi.

(Konec.)

II.

Mirna je vas, dremljejo hiše, spi Anka, dvigajo se njene bele prsi, kakor dvoje spečih grlic. Ustnice so nalahko odprte, sveti se vrsta belih zob, črni lasje leže okoli glave po blazini, sipljejo se po belih ramah, izgubljajo se pod belim vratom.

Zunaj je tiha noč, sence hodijo zunaj, nevidne in neopažene stoje za vogali in debli, dvignejo se, počasi gredo svojo pot. Pod lipo gredo gor na vas, sedejo, tiho mislijo kdovekam. Pod zvonik gredo, počasi se plazijo do zvonov, spuste se dol po visoki beli steni, stopijo v cerkev, sedejo v temen kot in molijo. Potem gredo na pokopališče, sprehajajo se po grobovih, sedajo po rušah, tainona zajoka za visokim spomenikom.

Mirna je vas, spi Anka, senca gre pod oknom, dvigne se do njega, potka s črno roko. Gleda v sobo, velike so oči in črne, temna roka se dotika šipe.

„Anka... Anka...“

Votel je glas kakor iz groba, strmijo v sobo velike črne oči, temna roka se dotika stekla.

„Anka... Anka...“

Spala je Anka in je čula in se je domislila. Daleč zadaj je sijalo solnce, cvetelo je polje, šumele so velike in silne šume. Šumele so nerazločno, vedno glasneje so šumele, prehajal je šum v močne in lepe glasove. In ubrali so se glasovi in zapele so šume glasno in silno pesem... Od vzhoda do zahoda je grmela pesem, holmi so se tresli od velikih zvokov, zibala se je narava v razkošnih sanjah... Prebudilo se je srce, neznano čustvo se je razlilo po njem... Domislila se je Anka v spanju, drhte so prsi, kakor dvoje grlic, prebudjenih o polnočnem času.

„Ej, Francelj!...“

Domislila se je Anka, drhte so mlade prsi, davna slast se je razlila po životu.

„Kaj si ti, Francelj?...“

Vstala je naenkrat, stopila je k oknu in je pogledala v noč. Črna je bila, komaj se je belila cesta sred nje.

„Francelj, Anka...“

Tam za vogalom se je oglasilo kakor v davnih nočeh, nalahko se je oglasilo in mehko.

„Kaj pa ne stopiš k oknu, Francelj?... Saj so še tople moje roke, moje ustnice so vroče kakor žerjavica... Kaj pa ne stopiš?...“

Anka se je čudila, povabila ga je, nalahko je klicala za vogalom.

„Kaj ne moreš, Francelj?... Kaj te je kdo udaril zaradi mene?... Bel robeč bom prinesla in mrzle vode in bom izprala tvojo rano...“

Bahlo je klicalo za vogalom, prijazen je postal glas, Anka se je razveselila.

„Ah, poreden si, nagajaš, ljubček... Kaj pa nagajaš, fantiček?...“

Anka je bila postala vesela, za vogalom pa je klicalo in je vabilo.

„No, saj grem, fantiček, pridem in te pokaram, ej, ti poredni drug...“

Obuvala je nogavice, pripasala je belo krilo, ogrnila je svetlo ruto. Potem je šla po prstih, odprla je vrata in jih je zaprla, nalahko je šla preko veže, odpirala je duri zapirala jih varno in počasi.

Potem je stopila po prstih do vogala, pogledala je okoli, sklonila se je dol, potipala je in je vstala in čakala.

„Anka... Anka...“

Klicalo je globoko dol v dolini, pri mostu tam, ki pelje preko reke, tam je menda klicalo in žalostno prosilo.

„Anka... Anka...“

Enakomerno — kakor tiktakanje velike žalostne ure je prihajalo iz doline.

„Ah, bolan je... Udaril ga je kdo zaradi mene, velika krvava rana mu zija na čelu in ni nikogar, ki bi stopil in pokleknil k njemu in mu obrisal kri od obraza...“

akad. društev. Končno smo pričakali zaželjeni prihod vlaka, godba zaigra, društva se postavijo v „pozor“ in med burnimi „na zdar“-klici izstopijo mili gosti iz — rekli bi — sokolskega vlaka. Prišla so sokolska društva iz Ljubljane, Kranja, Tržiča, Idrije, Metlike, Novega mesta, Domžal, Šiške ter zastopnik Sokola iz Voloske-Opatije podstarosta g. Sever. Večina teh društev je prišla z zastavami. Ko so društva stopila v red je podstarosta ribniškega Sokola g. Burger v iskrenih besedah nagovoril starosto Slovenske Sokolske Zveze g. a. dra. Ravniharja, ki potem zahvali govornika na impozantnem sprejemu prinašajoč pozdrave vseh v Zvezi stoječih sokolskih društev današnjemu slavljenču, Sokolu v Ribnici, hkratu pa pozdrave vsej romantični ribniški dolini, tej zibeli Levstika, Stritarja, Trubarja, pozdrave vsemu zavednemu kmetškemu narodu, ki domuje na teh klasičnih tleh in končno pozdrave trgu Ribnici, ki jo imenuje predstražo slovenskega ozemlja proti vojvodini Kočevski. Burni nazdar-klici so odmevali po tem pozdravu z vseh strani.

Sprevod se je uvrstil ter korakal v trg. Pri novi šoli ob slavoloku so pričakali goste domačini: skoro polnoštevni občinski odbor na čelu mu višji sodni svetnik g. Fran Višnikar, ki kot starosta obč. zastopa v navdušenih besedah pozdravi Slovensko Sokolsko Zvezo. V daljšem govoru slavi govornik pomen sokolske misli in sokolske vzgoje za življenje slovenskega naroda. V imenu narodnega ženstva pozdravi Sokole v izbranih besedah načelnica telovadk gđe. Erna Murgeljeva ter pripne ob koncu govora starosti Zveze gu. dru. Ravniharju šopek cvetlic. Na oba pozdrava odgovori v vznešenih besedah starosta Zveze dr. Ravnihar poudarjajoč, da si prihajajo Sokoli, ki jih sicer imenujejo bojna društva, danes osvajat le srca in misli naroda v Ribnici ter da mu odločni, neustrašeni nastop ribniškega ženstva daje najboljšo jamstvo, da iznad Ribnice nikdar ne prejenja ponosno plapolati narodna trobojnica. Na to so narodne gospice okrasile vse Sokole s svežimi šopki.

Sokoli so po tem presrčnem vzprejemu odkorakali na telovadišče k skušnji; nekoliko zakasneni so opoldne v formaciji Zveze strumnimi, trdimi koraki, ob burnih ovacijah zbranega naroda stopali na glavni trg, kjer se je vršilo razvitje prapora. Slavnostni čin otvori starosta dr. Schiffrer, ki v krasnem govoru oriše pomen prapora za društvo, potem pa izroči razviti prapor praporščaku gu. Arkotu. Prapor, krasno delo domače umetnice gospice Eme Arkove, se dvigne in iz tisoč in tisoč grl mu zadoni navdušeni pozdrav. Kumica g. a. dr. Schiffrerjeva ovenča prapor z dragocenim trakom, dočim pripne drugi trak imenom ribniškega narodnega ženstva gospa dr. Rudeževa. Ribniška dekleta po gđeni. Erni Murgeljevi pa so ozaljšale zastavin drog z lipovim vencem. Na to so zastopnice in zastopniki navzočih narodnih društev zabili žreblice izgovarjajoč pri tem krepka gesla. Svečan je bil trenotek, ko so se zastave posestrile z najmlajšo posestrimo, pred katero so potem zbrana društva defilirala.

Skupni obed je bil v prostranem salonu ga. Podboja. Vrsto govorov je otvoril starosta g. dr. Schiffrer, ki vnovič pozdravi vse došle goste, potem pa da besedo starosti Zveze dru. Ravniharju. Dr. Ravnihar nazdravi kumici gospoj dr. Schiffrerjevi ter gđeni. Emi Arkovi, ki je z umetniško svojo roko vezala najmlajšo sokolsko zastavo. Govorili so potem še načelnik Zveze dr. Murnik, starosta Sokola v Kranju dr. Kušar, starosta Sokola v Novem mestu Vladimir Vojska, podstarosta Sokola v Voloski-Opatiji g. Sever, načelnica Ženskega telovadnega društva v Ljubljani gđena. Kajzeljeva, zastopnica Ženskega sokolskega društva v moravski Bistrici gđena. Fišova, načelnik ribniškega

Sokola g. Juvanc, zastopnik „Save“ g. Est in zlasti navdušeno g. Ivan Rus iz Travnika.

Hiteti pa je bilo na telovadišče, kjer so točno ob 1/4. nastopili Sokoli v prostih vajah. Občinstva na tribuni in krog telovadišča se je nabralo nad 3000. Navdušeno je sledilo vsem izvedbam drznih telovadcev ter burno odbravalo vsako posamezno izvedeno vajo. Proste vaje je izvajalo pod vodstvom zveznega načelnika dra. Murnika nad 80 telovadcev. Za njimi so nastopile ribniške telovadke pod vodstvom gđene. Erne Murgeljve in gđene. Ele Arkove, na to pa četa telovadk Ženskega telovadnega društva v Ljubljani pod načelstvom gđene Kajzeljeve. Orodno telovadbo so kazala sokolska društva iz Ljubljane, Kranja, Novega mesta in Ribnice. Uzorna vrsta ljubljanskega Sokola je provedla krasne skupine na bradlji, in pa vaje posameznikov na bradlji. Težavne proste vaje z vsesokolskega zleta v Pragi so izvajali telovadci ljubljanskega Sokola. Kot zaključek javni telovadbi je bil nastop ribniškega naraščaja, ki ga je pripeljal na telovadišče njegov vadiatelj g. Betriani. Izvajal je dosti precizno vaje s palicami. Dve uri je trajala vsa javna telovadba, a navdušeno občinstvo se je ni moglo dosti nagledati, zahtevalo je še več in več, zadosten dokaz, kako visoko ceni telovadbo kot vzgojno sredstvo.

Žal, da je prišla tako rano ura ločitve. Ob 6. uri je odpeljal vlak večino gostov iz Ribnice. Mnogo pa jih je še ostalo. Ob neumornem sviranju „Društvene godbe“ so se še dolgo v noč vrtili pari v Podbojevem salonu. Vse nas pa je zavzela gotova zavest, da je slavnostni ta dan Sokolu v Ribnici podzidal najtrdnější temelj ter da bode v naši dolini rodil še obilo zdravega in plemenitega sadu. Na zdar! —k.

O hranitbi rastlin ter o pomenu in namenu umetnih gnojil s posebnim ozirom na njih umno uporabo v našem kmetijstvu.

Spisal inženir-kemik Jakob Turk.

(Dalje.)

Tudi mali kmetovalec se mora modernizovati ter postaviti svoje kmetovanje na znanstveno podlago novodobnega kmetijstva, če noče predaleč zaostati za svojim tovarišem in tekmečem iz veleposestva in če noče, da se mu bo še slabše godilo, kakor se mu je godilo do zdaj. V dosego tega namena pa je potrebno, da po možnosti izpopolni svojo strokovno izobrazbo, ker samo tedaj, če bo primerno razširil obzorje svojega znanja iz kmetijstva, si bo mogel s pridom osvojiti kmetijske pridobitve sedanjega časa. In da se nekoliko razširi duševno obzorje našega kmetovalca, zlasti pa, da se ga pouči o najpotrebnejšem, kar bi moral vedeti, če bi se hotel z uspehom in pridom posluževati umetnih, pomožnih ali tržnih gnojil v svojem gospodarstvu, je tudi namen naslednjih vrstic.

Kmetijske rastline, ki služijo za živež ljudem in domačim živalim in katerih gojitev je poglavitni namen kmetijstva, so živi stvori in potrebujejo vsled tega prav tako, kakor človek in žival, hrane za svoj obstoj in razvoj. Ni pa mogoče gledati tako jasno in opazovati tako točno, kakor pri ljudeh in živalih, kaj potrebujejo rastline za svoj živež, ker se vrši rastlinsko hranjenje prikrito in tajno za človeško oko. In prav vsled tega, ker ni dano človeku gledati, kaj zajemajo rastline za svojo hrano, vladali so še v prvi polovici pretečenega veka jako čudni nazori o rastlinski hranitbi. Celo naobražen svet je mislil, da je ni nobene vezi med neorgansko ali mrtvo in med organsko ali živo naravo, ker je bil mnenja, da ju ločuje neka

tajinstvena življenska sila, s katero da je živi svet obdarovan.

Da bi bila torej narava v stanu stvarjati iz neorganskih ali mrtvih, oziroma iz rudninskih snovi organske tvori, ki iz njih sestojata rastlinsko telo, ni šlo tedajnim naobražencem v glavo in zato so bili napačnega mnenja, da potrebujejo rastline prav tako, kakor ljudje in živali, za svoj živež organsko hrano t. j. snovi, ki izvirajo od živih stvari in imajo torej že v sebi živečim stvarjem potrebno življensko silo. Zato pa je tedanji svet videl edinole v takozvani rodovitni ali črni prsti, ki je organskega izvira, nositeljico rastlinskega življenja, oziroma tvarino, ki daje gradivo za zgradbo rastlinskih teles.

Šele moderna agrikulturna ali kmetijska kemija je razpršila gosto meglo, ki je vladala v tem oziru ter razgrnila temni zastor, ki je zakrival jasan pogled v skrivnosti rastlinskega življenja. Ona je bila, ki je dokazala, da je bistvena razlika med rastlinsko in živalsko hranitbo; da je torej to, kar mora služiti enim za hrano, za druge popolnoma neužitno. Dočim se moreje hraniti živali izključno le z organskimi snovmi, s snovmi torej, ki so neposredno ali posredno rastlinskega izvira, služijo rastlinam samo in edino neorganske ali rudninske snovi za živež.

Rastlinsko življenje je torej izraz tvorbe organske stvari iz neorganskih ali rudninskih snovi in zato črna prst kot taka ni in ne more biti nositeljica rastlinskega življenja. Velika rodovitnost na črni ali rodovitni prsti bogatega sveta izvira namreč od tod, da rastlinski ostanki, ki tvorijo bistven del črne prsti, v zemlji razpadajo in se presnavljajo v neorganske ali rudninske snovi, ki služijo potem kot hranine (redilne ali hranilne snovi) rastlinam.

Če pa hočemo natančneje zvedeti od česa rastlina živi, oziroma iz česa se gradi rastlinsko telo, zvedeti moramo predvsem iz česa da je zgrajeno in to zagadelej, ker zajema rastlina — kar je sicer naravno in samo po sebi umevno — vse snovi, ki iz njih sestojata njeno telo, za svojo hrano.

Že preprosti opazovalec je imel opetovano priliko opazovati, da sestojata rastlinsko telo iz dveh različnih stvari in da je ena teh zgorljiva, druga pa ne. Če namreč košček lesa ali kak drugi del kateregakoli rastlinskega telesa izpostavimo dovolj visoki stopinji toplote, tedaj opazujemo, da najprej počrni, ker se deloma izpremeni v oglje in potem se vname ter s plamenom ali pa z žarom zgori. Ono rastlinsko tvar, ki pri gorenju navidezno izgine, navidezno pravim, kajti pri gorenju sploh ničesar ne izgine, ampak se goreča tvarina samo izpreminja v nevidne snovi, zovemo zgorljivo ali organsko ali rastlinskega telesa. Kar pa ostane in torej ne zgori, imenujemo v svojem vsakdanjem življenju pepel, v učenem jeziku pa tudi neorgansko ali rudninsko tvar rastlin. — Če bi sežgali določeno množino kateregakoli rastlinskega telesa ter določili utežno množino ostanka ali pepela, našli bi, da sestojajo rastline večidel iz zgorljive ali organske stvari in da tvorijo nezgorljive ali rudninske snovi čisto le neznaten del rastlinskega telesa; organske stvari je namreč 90 do 99, rudninske pa samo 1 do 10 odstotkov v rastlinah.

Dozdaj smo zvedeli, da sestojata rastlinsko telo iz dveh stvari in sicer iz zgorljive ali organske in iz nezgorljive ali neorganske, oziroma iz rudninskih snovi, ki so v pepelu. To vedeti pa nam ne zadostuje, da bi mogli že sklepati, kaj potrebujejo rastline za svojo hrano. Da nam bo to mogoče, seznaniti se moramo s snovmi, ki uhajajo pri gorenju rastlinskega telesa

Dalje v prilogi.

Zdaj je videla Anka, kako ga ima rada, kako se je vravnala v skrbeh in je glasno zaklicala.

„Francelj, kaj si pri mostu...“

Na glas je zaklicala, daleč spodaj ji je pritrdilo.

„Pri mostu...“

Pritrdilo je in Anka je stopila na cesto in je šla dalje dol v dolino.

Sence so stopile za debela, šle so po jarkih, legle so in se plazile. V zvoniku je bila ura, udarilo je težko kladivo na veliki zvon, in zaplal je mogočen glas nad dolinami in holmi. Od juga je potegnila sapa, upognile so se veje, vsulo se je listje po cestah in tratah. Tu... tam je vstal glas, počilo je sredi šume, zaječalo včasih kakor bi kdo umiral.

Potegnili so po cesti sapa, zbežalo je listje naprej, šumelo je in se je izgubilo v jarku. Minila je sapa, molčalo je listje, veje so se umirile. Stale so tam ob potu in niso spale. Pričakovale so in bogve kaj so pričakovale.

Anka je šla svojo pot, v samih nogavicah je bila v belem krilu in svetlo ruto je imela okoli vrata in po ramah dol do pasa. Svetlo-črni lasje so padali po hrbtu in po prsih, silili so na obraz, treba jih je bilo poravnati nazaj. Pesek je vbadal v mlade noge, mrzaj je šel po telesu, zadaj po hrbtu kakor bi imel v roki kos ledu in bi ga vlekel po životu počasi navzdol. Tako je bilo, kakor bi jo poljubila včasih zima na prsi, grda odurna starka z le-

denimi ustnicami. Močno bi poljubila, vsesala bi se z ustnicam globoko v mehke prsi.

Anka je stisnila ruto tesneje, hitro je šla, mislila je na fanta. Mislila je, da so ga počakali fantje, to noč nocoj, ko je tema in strah. Lepa je — je mislila — vsi bi jo radi, pa ima ona svojega fanta, samo enega. In so nevoščljivi, kadar se ozro na njen život, kadar vidijo, kako kipe prsi, kako so prešerno razviti boki, kako so koraki lepi in prijazni. Kadar pogledajo v oči, so jezni, zakaj domislijo se na svoje ljubice, ki nimajo takih oči. Sive oči imajo, krmežljave, lase ubožne in rjave, žalostno blede, život suh in nelep... Zbudila se je zavist, stisnila je v roko gorjačo, čakal je fant, za grmom skrit...

„Tudi ti je ne boš imel...“

Padla je gorjača, veselo se je obrnil proti vasi potolaženi fant.

„Ne boš je imel...“

In zdaj leži tam in ima na čelu veliko krvavo rano. Teče kri iz zevajoče rane, nikogar ni, ki bi pokleknil k fantu in bi obrisal kri od obraza.

„Anka... Anka...“

Žalostno je klicalo daleč spodaj, nikamor ne more, mene kliče v nesreči in nevarnosti, ko je moj fant.

„Anka... Anka...“

Hitela je Anka, bodlo je v stopala, kos ledu je polzel po hrbtu, vsesavale so se v prsi ledene ustnice.

Veter je prišel med oblake na nebu, podil jih je semintja, zaganjal jih je za gore, podil jih je nazaj gor proti severu, potisnil jih je za črne visoke vrhove. Glej, raztrgala se je zavesa od vzhoda do zahoda, zasijale so zvezde, tam izza zadnjega oblaka je lezla luna. Počasi — kakor vedno — je lezla, komaj so zapazile oči, v dolgem času se je pokazala popolnoma. Mesečina se je razlila potem po zemlji, stopile so sence za debela, za vogale, tiho so stale, niso se ganile. Redkokdaj se je zganila ta in ona, zamajala se je na desno, počasi na levo, dvakrat... trikrat... obmirovala je popolnoma. Na visokem boru je sedela sova, svetile so se velike oči, strmele so v svetlo noč. Stresla se je glava, zamahnile so peruti, zakričalo je, zašumele so borove veje. Preko noči je letela velika sova, mimo Anke je letela dvakrat v velikem in hitrem krogu. Letela je in je zavpila in Anka je zatisnila oči.

„Spomin je... Duša je šla mimo, nič več ne kliče v dolini...“

Postala je sredi ceste, roke je nastavila krog ust in je zaklicala dol v dolino...

„Francelj, Francelj...“

Čakala je, potem je zaklicala drugič in ko je zaklicala tretjič, se je oglasilo zamolklo. Nerazumljive so bile besede, Anka je stekla po cesti dol v dolino. Kaj je tako slab, da mu pohaja glas, kaj bo umrl fant?... Tekla je Anka po cesti v dolino dol, tam se je oglašalo pridušeno,

kot nevidni zraku slični plini v zrak, kakor tudi z onimi, ki ostajajo v pepelu, in sicer zategadelj, ker zajemajo rastline — kakor nas uči kmetijska kemija — vse te snovi in baš v takem ali pa zelo sličnem stanju za svoj živeti.

Izmed zraku sličnih ali plinastih snovi, ki uhajajo v zrak je omeniti predvsem v o d o, ki se pri gorenju rastlinskih delov izpreminja v vodno paro ter s tem odteguje našemu vidu. Vode je primeroma največ v rastlinah. Tako je je n. pr. v pesi približno 87,5%, v jabolkih 83,0%, v krompirju 75,0%, v travi 75,0% in v žitu 13,5% itd.

Iz tega sledi, da tvori voda eno poglavitnih sestavin rastlinskega telesa in je vsled tega jako važna rastlinska hranina. — Kako potrebna je voda za rastlinsko rast in življenje, ve vsak kmetovalec, ki je videl v velikih sušah rastline veneti in umirati od žeje. V normalnih razmerah so tla zadosti prepojena z vodo. V nenormalnih podnebnih razmerah in nezadostnih izpodnebnih močah ali padavinah pa je treba polja in travnike celo umetno napajati z vodo, ker bi sicer rastline ne mogle vzpavati na njih. — Z vodo, oziroma v vodni raztopini dobivajo rastline — izvemši ogljikovo kislino — tudi vse ostale rastlinske hranine v svoja telesa.

Poleg vode, uhaja pri gorenju rastlinskih delov kot nevidni plin v zrak ogljikova kislina, ki nastaja kadar in kakorkoli zgorevajo organske in torej tudi rastlinske snovi. Bistvena sestavina organskih snovi je namreč ogljik, ki nam je znan v najčistejši obliki kot diaman, v manjši obliki kot grafit, ki iz njega izdelujejo svinčnike in v več ali manj nečisti obliki v podobi lesenega oglja in saj ter v podobi ružičkega in črnega premoga.

Približno polovica suhe organske tvari rastlinskega telesa sestoji iz ogljika. Kadar organske in torej tudi rastlinske snovi zgorevajo, se spaja ogljik, ki je v njih, s kisikom iz zraka in tako nastaja ogljikova kislina. In ker v vsaki peči in ognjišču, pod vsakim parnim kotlom in še marsikje drugod gori, nastaja velikanska množina ogljikove kisline, ki prehaja v zrak. Poleg tega sloni tudi trohnenje in živalsko življenje na sličnih kemičnih procesih, kakor se vrše pri gorenju organskih snovi. Tudi vsled trohnenja rastlinskih snovi nastaja torej ogljikova kislina, ki prehaja tudi v zrak. Prav tako nastaja ogljikova kislina vsled življenjskega procesa v živalskih in človeških telesih, ki jo izdihavajo ljudje in živali istotako v zrak. — Ljudje in živali uporabljajo namreč s hrano različne hranine (hranilne ali redilne snovi). Nekatere teh služijo za zgradbo človeškega in živalskega telesa, druge pa zgorevajo v njem. Z dihanjem prihaja namreč kisik iz zraka v človeško in živalsko kri in se spaja tu z zgorljivimi snovmi in tako se pojavljajo v človeških in živalskih telesih vsi pojavi — razen plamena in svetlobe — ki jih opazujemo ali pa občutimo, kadar zgorevajo razne organske tvari. Tudi v naših in živalskih telesih gori torej ogenj brez plamena, vsled katerega nastaja ogljikova kislina. — Tako nastaja dan za dnevom uprav ogromna množina ogljikove kisline, ki prehaja vsa v zrak in potroši se prav tako ogromna množina kisika iz zraka.

Da se pa zrak ne prenapolni z ogljikovo kislino, v kateri ljudje in živali živeti ne morejo in ne izgine iz zraka kisik, ki je za živalsko in človeško življenje neobhodno potreben, ker brez njega ljudje in živali ne bi mogli dihati in bi se torej zadušili, zato skrbe rastline. One vdihavajo namreč ogljikovo kislino iz zraka skozi neskončno majhne votline in razpokline, ki jih imajo v svojih zelenih delih, zlasti v listju in perju, jo s pomočjo svetlih in gorkih solnčnih žarkov ter neke zelene barvine, ki ji pravimo listna zelenina ali klorofil, razkra-

jajo v ogljik in kisik. Ogljik pridržijo rastline zase ter iz njega, vode in ostalih rastlinskih hranin grade svoja telesa; kisik pa pošiljajo nazaj v zrak, od koder je izšel. Tako porabljajo torej rastline za zgradbo svojih teles ogljikovo kislino, ki pri gorenju, trohnenju in vsled dihanja ljudi in živali nastaja ter obenem nadomestujejo kisik, ki se pri tem potroši. In od tod izvira, da je zrak vedno in vsepovsod enako sestavljen; vsepovsod in torej tudi tam, kjer ni organskega življenja pa zato, ker vetrovi zrak izravnivajo.

Poleg vode potrebujejo rastline za zgradbo svojih teles največ ogljikove kisline, s katero dobivajo vase ogljik, ki je, kakor smo že slišali, glavna sestavina vseh rastlinskega telesa sestavljajočih snovi. Ogljikova kislina je torej jako važna rastlinska hranina. Rastline jo dobivajo v svoja telesa iz zraka, kamor prihaja, kakor rečeno vsled gorenja, trohnenja kakor tudi vsled dihanja ljudi in živali.

Tretja nevidna plinasta snov, ki pri gorenju rastlinskih teles uhaja v zrak, je dušik, oziroma njegova spojina z vodikom, ki ji pravimo amonjak.

Dušik je v zemlji in v zraku kot tak, toda zelene rastline se ne morejo hraniti naravnost z njim. Pač pa so v stanu neke vrste neskončno malih rastlinskih organizmov, ki jih zovemo bakterije, pretvarjati talni dušik, ki je v tleh v obliki zraka, v solitrovo kislino, oziroma v njene spojine ali soli ter ga tako pripravljati za hranino rastlinam. Od tod prihaja, da se morejo nekatere rastline, kakor n. pr. stročnice in detelje hraniti z dušikom iz zraka, ki je v tleh. Glavni vir pa, ki iz njega črpajo rastline za zgradbo svojih teles neobhodno potrebni dušik, tvorijo rastlinski ostanki, ki so v tleh in hlevski gnoj. Rastlinski ostanki in hlevski gnoj razpadajo namreč v zemlji in iz njih nastaja prav tako, kakor pri gorenju rastlinskih delov, dušikova spojina, ki smo ji rekli amonjak. A tudi z amonjakom se ne morejo rastline neposredno hraniti, ampak se mora le-ta poprej kemično preosnovati, oziroma okisati v solitrovo kislino, ki predstavlja ono obliko dušika, v kateri edino ga more rastlina sprejemati kot hranino v svoje telo. Sicer pa tudi solitrova kislina kot taka, ki je jako jedka tekočina, ne služi rastlinam naravnost za hranino, ampak njene spojine ali soli. Solitrova kislina, oziroma njene soli nastajajo poleg drugih dušikovih spojin tudi v zraku, kadar voda hlapi ali pa če vpliva na vlažen zrak močan električen tok (n. pr. strela). Tako nastala solitrova kislina prehaja potem z ostalimi dušikovimi spojinami z izpodnebnimi močami v tla in od tod v rastlinsko telo. Umni kmetovalci pa dovajajo dušik rastlinam tudi z umetnimi gnojili, toda o tem pozneje.

Iz dušika, oziroma solitrove kisline, ki pa je dušikova spojina, se tvorijo v rastlinskih telesih beljakovine, ki so predstaviteljice in nositeljice ne le rastlinskega, ampak vsega življenja na zemlji. Iz tega vzrok je dušik neizmerno važna in nenadomestljiva rastlinska hranina.

S tem smo nekoliko prerešali v o d o, ogljikovo kislino in dušik, oziroma njegove spojine ter se tako seznanili z rastlinskimi hraninami, ki se iz njih gradi čista organska ali zgorljiva tvar rastlinskih teles. Da se seznanimo tudi z ostalimi rastlinskimi hraninami, zvedeti moramo predvsem, katere, snovi so v rastlinskem pepelu, oziroma v neorganski ali rudninski tvari rastlin.

Če bi rastlinski pepel kemično razstavili ali razkrojili v sestavine, ki iz njih sestoji, našli bi, da je v bistvu sestavljen iz fosforove kisline, kalijevega okisa ali kalija*, natrijevega okisa ali natrona, iz apna, magnezije, žveplene kisline, klora železnega okisa in kre-

*) Kali nemško = Kali, v nasprotju s kalij = Kalium.

mikove kisline. In iz teh snovi se tvori neorganska ali rudninska tvar rastlinskih teles.

V bistvu je torej zgrajeno rastlinsko telo iz dvanajstih snovi, ki služijo obenem kot hranine rastlinam. Vse te snovi, razen natrijevega okisa ali natrona in kremikove kisline, so za rast in razvoj zelenih rastlin neobhodno potrebne in niti ene izmed njih ne smemo pogrešati v tleh, oziroma v zraku, ker bi bilo sicer življenje zelenih rastlin nemogoče. (Sledi.)

Izseljevanje v Ameriko in Slovenci.

IV.

Marsikaterikrat se čuje in čita, da pošilja Evropa izmeček človeške družbe v Ameriko, materialno in še bolj moralno propale ljudi. Kar se takozvanih višjih slojev, aristokracije in izobraženstva tiče, ni morda ta očitek brez dejanske podlage. In znani so vsakomur izmed nas tozadevni dokazilni slučaj iz naše ožje domovine. Pa mi smo videli na eni strani že v prejšnjih vrsticah, kako sorazmerno malo ljudi z višjo izobrazbo se izseli izmed Slovencev in Hrvatov v Ameriko. Od 35.104 samo 31.

Pretežna večina delavskih slojev — 30.205 v letu 1905 — gre pač zaradi slabih materijelnih razmer, deloma tudi vsled gospodarskega propada, ali vsaj vsled žugajočega ruina, iz slovensko-hrvatske domovine v Ameriko iskat si dela in zaslužka, a videli smo, da je 92 % vseh izseljencev iz naših krajev na vrhuncu fizične enerģije in telesne moči, da je torej nad 90 odstotkov vseh naših izseljencev, čeprav gospodarsko slabostjočih, vendar telesno na višku razvitka in vrednosti. Že naprej si lahko mislimo, da ti ljudje, ki se nahajajo v sredi ali na vrhuncu boja za obstanek, boja za samostojnost, in ki gredo reševati potaplajoče se lastno premoženje, ki hočejo odvrniti z zadnjim poskusom od sebe in družine bedo in lakoto, in ki si z resnim ter dobroplačanim delom prizadevajo ustanoviti svojo lastno eksistenco, svoje ognjišče, da ti ljudje tudi moralno ne morejo stati nizko in najmanj, da med njimi ne bo prostora za moralne propalice.

Že v prvem članku smo očrtali prizadevanja Združenih držav, odvrniti od priseljavanja vse, bodisi telesno, bodisi moralno nezanesljive in sumljive ljudi, in predvsem hudodelce, prekucuhe in sumljive eksistence. Omenili smo nadalje in na podlagi statistike dokazali, da se naši ljudje ne izseljujejo stalno, da gredo večinoma zdravi, čvrsti in za fizični napor sposobni možki in tudi ženske iskat si dobrega zaslužka. Treba nam je sedaj še s številkami podpreti trditve, da naši izseljenci nikakor ne spadajo med moralno propale ljudi, in da se nam najmanj more očitati, da pošiljamo izmeček svojega naroda v tuji svet.

Ker države same, kakor navedeno, skrbijo z zakoni in odredbami, da ne stopijo taki ljudje na ameriška tla, bodo seve številke o zaradi hudodelstev, pregreškov in prestopkov kaznovanih izseljencih majhne. A vseeno nam te številke kaznovancev, posebno če jih primerjamo z onimi drugih narodov, dajo neko merilo za kakovost naših izseljencev. V letu 1904. je bilo od 21.242 Slovencev in Hrvatov zaprtih po ameriški statistiki zaradi velikih pregreškov in hudodelstev samo 10, in zaradi prestopkov samo 36. V odstotkih znaša to 1/4 %! Manjše odstotke imajo samo še Malorusi. Vsi drugi narodi imajo višje odstotke kaznjencev, pri čemur je omeniti, da so vobče Slovanci v primeri z Nemci, Angleži ali celo Francozi najbolj poredko kaznovani.

zamolklo grgralo je, klicalo vmes, grgralo močnejše, potem ni več zaklicalo... Anka je stekla do mesta in je pogledala okoli.

III.

Spodaj je tekla velika in široka reka, vrbe so omakale v njej svoje dolge, tenke veje, žuborelo je pod njimi, včasih se je oglasilo, včasih zamolklo zašumelo. Tam niže doli se je povešala nad vodo velika širokovejna vrba in pod njenimi vejami je grgralo v enomer. Tuintam je zaggrgralo močnejše, kakor bi se potapljalo, potem je grgranje pojemale, še komaj slišno je bilo, utihnilo je popolnoma. In se je rodilo zopet, glasneje in glasneje je grgralo, zakričalo je zamolklo od smrtnega strahu presunjeno.

Anka je slonela na mostu in je videla daleč tam na holmu belo žensko, bosonogo, črno ruto okrog vrata. Šla je po holmu dol, po stranski poti proti reki, vstavila se je časih, poslušala je, zaklicala je potem, postala še trenotek in je stekla dol proti bregu.

Tedaj je klicalo, grgralo je, Anka je pozabila na belo žensko.

„Francelj, Francelj...“

Klicala je, menda je bil že polmrtev fant, ko se ni mogel več oglašiti. Menda se je bil napravil k vodi, da bi si sam izpral rano, ki mu jo je bil prizadel ljubosumen fant. Šel je počasi, počival je potoma, kri je tekla

po obrazu, kapala je od nosa, od brade dol na prsi in na tla... Šel je počasi, prišel je do vode, izpiral je rano in je omagal in je zdrknil v vodo. Tam pri vrbi je nemara zdrknul, zdaj se drži za veje, že pohajajo moči, voda sili v usta, vstajajo grgrajoči glasovi...

Anki je prišlo na pamet, da bi ga dvignila iz vode, v naročje bi ga vzela in bi ga odnesla v svojo toplo posteljo, po njej bi položila njegove noge in život, ranjeno glavo pa bi vzela v naročje. Zija rana na čelu, teče kri iz nje po sencih dol, po ušesih na njene prsi, že vsa njena srajca je spredaj rdeča od krvi, že so čisto krvave spodaj prsi. Počasi leze kri naprej, po nogah dol, kaplje od stopal, zbira se pod nogami krvava luža... Zija rana, izpira jo z mrzlo vodo, bel robec od platna pritiska nanjo, briše kri od oči in obraza... Ni grda ta kri, to je njena fanta kri, ki jo je prelil zaradi nje na to noč...

Šla je Anka do konca mosta, potem ob reki dalje in potem dol po bregu. Tam daleč naprej je stala bela žena, do kolen je v vodi je stala, zaklicala, daleč je bila, niso se razumele besede. Ali videlo se je, kako je privzdignila belo krilo in je stopila dalje. Že je bila voda do pasa, do prsi, do ram, in je zašumelo, in izginila je bela žena...

Pred Anko pa je grgralo, menda je hotelo klicati, pa ni moglo. Slab je že bil fant, že so popuščale roke,

silila je voda v usta, v nos, v ušesa, skrčile so se roke, trdo so se oprijele, dvignila se je iznad vode obnemogla glava...

Anka je šla pa bregu dol, vstavila se je, prašala je na glas, zaggrgralo je žalostno.

„Francelj, kaj si tukaj?...“

Prašala je, zaggrgralo je žalostnejše.

Noč je bila tiha, globoko v dnu reke je plavala luna, bežale so zvezde po neznatnih valovih. Tam daleč so šumele nocoj šume, šumele so, prehajal je šum v glasove, ubrali so se, zabučala je silna pesem. Od vzhoda do zahoda je grmela, holmi so se tresli od močnih glasov, zazibale so se doline in reke so pljusnile visoko gor po bregovih. Majale so se šume, globoko so se upogibali vrhovi, peli so bučečo pesem... Tako je bilo kakor tisto davnodavno noč, ko se je odprlo srce na široko, ko so zakipele prsi od neznane plasti, duša je zapela s silnimi šumami svojo grmečo pesem...

Anka se je tresla po životu, kri je plala po njej, srce je gorelo kakor ogenj... In je stopila do vode, potem je plezala po nad vodo visečem deblu, potem se je spuščala po vejah počasi dol... niže in niže... Že so bile noge v vodi, krilo je ostalo na površju, telo se je nihal, izginjalo je izginilo je popolnoma. Tudi krilo je iz-

Pa tudi takih ljudi, ki so ameriškim javnim fondom in zakladom kvarni, ker se jih mora z njih pomočjo vzdržavati, pošljemo mi Slovenci in Hrvati poleg Malorusov najmanj. Od 21.242 izseljencev iz Slovenske in Hrvatske jih je bilo leta 1904. v umobolnicah 27 in v ubožnicah 56 t. j. $\frac{5}{8}$ %. Ako pomislimo, da je nad 90 % vseh naših izseljencev v starosti od 14. do 44. leta, se nam bodo ti odstotki zdeli seve primerni.

Kaj sledi iz tu opisanih dejstev? To, da Slovenci in Hrvati pošljamo izmed vseh izseljencev skoro največ najboljšega kapitala fizične moči in delazmožne energije v službo ameriškim imeteljem nezmernih bogastev in velikanske podjetnosti. Sledi pa tudi to, da slovensko-hrvatski narod izmed vseh ostalih narodov pošilja sorazmerno tudi skoro najmanj družbi in javnemu redu nevarnih ljudi, skoro največ tudi moralno in socialno zdravih ljudi.

Če komu, se gotovo nam ne more očitati, da pošljamo izmed svojega naroda v Ameriko, in če kdo, potem se gotovo slovensko-hrvatski narod v očigled izseljevanja ne more tolažiti, da se samo očisti smetij in sent-javosti ter gnilobe. In če je zdravnik naseljevalnega urada Združenih držav dr. Langhlin izjavil, da so od vseh tujih delavcev Slovani najsposobnejši, smemo mi skoro prvi s ponosom sicer a resnega obraza si lastiti pohvalo.

(Sled.)

Politični pregled.

Politika v parlamentu.

Kakor je znano, se vsa sedanja politika suče okoli avstrijsko-ogrsko pogodbe. Vse čaka napeto jeseni, ko se ima razrešiti to usodopolno vprašanje, ki je napravilo avstrijskim politikom že toliko preglavic. Sedaj pa je prišel vsaj deloma ugoden čas, da se nagodbeno vprašanje znova uredi in na novo upravi. Je pač prežalostna resnica, da sedanje avstro-ogrsko razmerje nikakor ne odgovarja pravičnosti in enakopravnosti in da so Ogrri vsled tega primeroma mnogo na bolj. Zato je prišla nujnost rešitve nagodbenega vprašanja bolj ko kdaj v ospredje in ravno od nje zavisi tudi konstelacija bodočih skupin.

Vsaki stranki je znano, da je delo za doseg avstro-ogrskega sporazuma jako nevhvalno, zato se tudi vse stranke in njihovi voditelji nekako boje iti v boj za končno razrešitev, ker predobro vedo, da izgube s tem simpatije ljudstva, ki se nikakor ne dajo nadomestiti s par ministrskimi sedeži.

Posebno čudno politiko v tem oziru igra nemška krščansko-socialna stranka. Stranka si je svesta svoje moči in zato tudi zahteva, da se jo pri rekonstrukciji ministristva tudi upošteva, tudi si je deloma gotova svoje zmage vendar se nikakor neče spustiti v boj za uravnanje avstro-ogrskega vprašanja. Stranka dela sicer na tihem, da se doseže sporazum toda javno neče prevzeti nikakega odločnejšega boja in prepušča zato vse drugim strankam. S tem si ohrani samo popularnost na eni strani, na drugi pa itak dobi ministrska mesta, ker se bo na tihem z vso silo borila za razrešitev in reprezentira tudi sama na sebi vpoštevanja vredno moč.

Kakor se vidi ne skrbe krščanski socialci samo za danes ampak gledajo tudi na jutri in se skušajo na vse strani zavarovati. Avstro-ogrsko nagodbeno vprašanje je torej jako pereča točka, od koje razrešitve je odvisna smer bodoče avstrijske politike in grupiranje posameznih strank. Slovenci se od nagodbe itak nimamo ničesar nadejati, dasi bi se nas moralo ravno tu predvsem vpoštevati.

ginilo naenkrat, zašumelo je nalahko, grgralo jo enakomerno, potem je utihnilo...

Rahlo je pošumevala reka, tekla je pod mostom naprej, potem se je obrnila na desno, vila se je med širokimi polji in se izgubila v daljavi. Včasih se je zagnalo kaj iz dna, riba je bila morda, vidra, ki je lovila ribe. Pljusnilo je včasih, bogve kaj se je vrglo v vodo, divja žival morda, povodnji mož.

Tiha je bila noč, sove so se oglašale, plašne so letale okoli. Včasih so se srečale, leteče v naglem letu, zakričale so, zatrfitale, zletele daleč narazen...

Nebo je bilo čisto, samo na vzhodu samotni oblak, miren in prosojen kakor sanja. Videle so se zvezde preko njega, dvoje zvezd, kakor zlate oči za svilenim pajčolanom.

Sence so stale za drevesi, dolge in mirne, kakor bi bile mrtve. Za vogali so ležale, niso se ganile, nobena se ni upala preko ceste, preko polja... Po jarkih, po dolinah za visokimi hribi so se stiskale druga k drugi, celo morje jih je bilo, veliko in brezbrežno. Včasih se je zamajalo morje, zašumelo je sredi njega, preplašeno je zakričalo... Potem je molčalo vse, mirovalo je morje, mrtvo je ležalo tam daleč za hribom. Veter je bil odšel bogvekam, več ni dahnilo od juga, ni zašumelo po drevju ob cesti, in se ni vsulo listje.

Nagodba.

Kakor v vsaki nagodbi, tako so tudi pri sklepanju sedanje nagodbe ostali Ogrri zvesti svoji začrtani poti, doseči kolikor mogoče največ ugodnosti ne samo v gospodarskem delu nagodbe, ampak tudi v notranjem razmerju napram Avstiji glede državnopravnega stališča Ogrske nasproti inozemstvu. Vzrok temu, da je prišlo to vprašanje v razpravo, je ta, da med obema državama v prihodnje ne bo obstajala več carinska in trgovinska zveza, ampak navadna trgovska nagodba, iz česar sledi, da moreta obe državi polovici do gotove meje zahtevati državnopravno samostalnost. Ogrska je že svojemučno svoj čas sklenjeni avstro-ogrski carinski tarif spremenila, in ta sprememba se bo tudi v prihodnje potrdila, ker tudi Avstrija ne bo več imela skupni, ampak avstrijski avtonomni tarif.

Najvažnejše spremembe pa, katere se bodo določile, tikale se bodo sklepanja mejnarodnih pogodb. Ogrska zahteva popolno preuredbo dosedanjega stanja, in sicer tako glede, odpisa kakor tudi glede jezika, v katerem se bodo v bodoče formulirale gospodarske konvencije, v doseg svojega cilja, državnopravne samostalnosti Ogrske.

Dosedaj so se v smislu člena 3. carinske in trgovske zveze sklenjene pogodbe podpisale od članov vnanjega zastopstva; sestavljene so bile v francoskem in nemškem, oziroma z Nemčijo in Švico samo v nemškem jeziku, tako da je bil uradni tekst vedno nemški, dočim se je v ogrskem uradnem listu izvršila samo publikacija v ogrskem jeziku.

Ogrri zahtevajo sedaj, da se državnopravna samostalnost Ogrske poudarja tudi pri sklepanju pogodb na ta način, da se iste v bodoče ne bodo sklepale več za enotno monarhijo, ampak za vsako državo posebej. Pri tem se sklicujejo na bruseljsko sladkorno konvencijo, katera se je na ta način podpisala, da je za Avstro-Ogrsko podpisal poslanik v Belgiji, za Avstrijo avstrijski, za Ogrsko pa ogrski posredovalec. Tako bodo v bodočnosti vse pogodbe imela s strani Avstro-Ogrske tri podpise, namreč podpis diplomatskega zastopnika in pa zastopnikov obeh držav.

Nadaljni razvoj pogajanj bode pokazal, če se bode vstreglo tej zahtevi Ogrske. Ta koncesija bode seveda odvisna od tega, da se ne bodo s stališča državne celokupnosti proti tej ogrski nameri dvignili pomisleki in pa da Ogrska dovoli v primerne kompenzacije. Pogodbe same se bodo seveda tudi v bodoče tikale cele monarhije, ravno tako se bodo še vedno carinske in trgovske konference udeleževali zastopniki obojestranskih rezortnih ministrstev.

Otvoritev dalmatinskega deželnege zbora.

Otvoritev deželnege zbora v Dalmaciji se je izvršila dne 9. t. m. Predsednik deželnege zbora dr. Ivčević je v svojem nagovoru poudarjal, da je vlada imenovala domačina Nardelija deželnim predsednikom. Nato je naštel mnogobrojne vladne predloge, ki pridejo v tem zasedanju na razpravo in je izrazil željo, da bi vlada vpoštevala in podpirala stremiljenje Dalmatincev po izboljšanju razmer na gospodarskem polju, posebno pa da uredi jezikovno vprašanje v smislu ogromne večine hrvatskega naroda, ki tvori 97 % vsega prebivalstva.

V odsotnosti deželnege predsednika pozdravil je dvorni svetnik Tončič poslance v imenu vlade. Naglašal je intenzivno delovanje, katero je vlada pričela v svrhu povzdiga gospodarskih razmer v Dalmaciji in je izjavil, da se bodo vsa dela, ki jih omenja dotični vladni program, tudi v celoti izvršila. Glede železniškega vprašanja je izjavil, da se bodo vse v vladnem načrtu navedene notranje železniške zveze izpeljale, dočim se bode vprašanje železniške zveze Dalmacije z Cislajtanijo, Hrvatsko in okupiranimi deželami uredilo v nagodbenih pogajanjih z Ogrsko.

Tu, tam je že obledela zvezda, zgubila je zlato luč in se ni več videla iz daljave. Luna je bila daleč tam na zapadu, komaj se je še videla, bledela je bolj in bolj. Nova luč je prihajala na nebo, ugašale so zvezde druga za drugo, na vzhodu se je svetilo. Polagoma se je razžarjevalo nebo, nobene zvezde ni bilo več nikjer, zasvetili so se daljni vzhodni hribi v zlati luči. Slabotna je bila luč, jačala se je bolj in bolj, že je bila jaka in silna, da se je razlila široko po svetu.

Odšle so sence izza debel, umaknile so se izza vogalov, po jarkih grapah so se odplazile bogvekam.

Bela cesta se je vila preko vasi, prebudile so se hiše, zaškrpale so velike cerkvene duri tam na koncu vasi. Cerkovnik je izginil za njimi, potem je lezel starec po stopnicah gor, potegnil je za močno vrv in zazvonilo je veselo in prijazno.

„Bogu bodi hvala, da nas je ohranil to noč...“

Razkril se je starec, z rokami je vlekel za vrv in zvonilo je veselo in zmagonosno...

„Bog nam daj dober dan!...“

Skrčile so se roke in se stegnile, veselo je pelo visoko zgoraj v zvoniku. In je zvonilo daleč od hriba do hriba, veselo je zvonilo in zmagonosno sredi svetlega jutra.

Glede jezikovnega vprašanja je obljubil vladni zastopnik, da se bode pri rešitvi istega vpoštevalo dejanske razmere v deželi in zahteve deželnege zbora.

Vladni program je toraj jako lep in obsežen in naloga dalmatinskih poslancev je sedaj, da prisilijo vlado, da bode istega tudi izpeljala, posebno pa da pribore hrvatskemu jeziku v Dalmaciji isto mesto, katero mu pripada v tej izključno slovanski deželi.

Rusija.

Kakor morje ob viharju tako je cela Rusija v vednem valovanju svojih nezadovoljnih državljanov. Ruski absolutizem je že zadušil vsako kal mirnega razvoja, onemogočil je vsako evolucijsko delovanje in zato je zabredla ogromna Rusija v široko valovito morje revolucije.

Na vseh krajih velikega carstva vre in kipi, v prsih vseh svobodomiselnejših ljudi vlada nezadovoljnost, nezaupanje, ki privede dostikrat do obupnih izgrediv. Med Rusi samimi vedno bolj vre in se vedno bolj množe nezadovoljne čete, ki se pridružujejo neruskim narodnostim velike ruske države.

Predvsem so Poljaki nekaki voditelji tega boja proti ruskemu absolutizmu. Njim pa se pridružujejo zopet revolucionarni elementi drugih narodov. In tako Rusija vedno bolj pada in se pogreza v svoji slepoti na stopnjo najostudnejšega rablja in morilca človeštva. Da pa more streči tem svojim ostudnim činom potrebuje denarja in se je zato obrnila na zapadnoevropske bankirje.

Vse rusko ogromno bogastvo torej Rusiji ne zadostuje, ona hoče še večjih žrtev. Stolypinu se je spočetkoma skoro že posrečilo pridobiti denarne zavode zase, ki bi mu prekrbela 500 milijonov rubljev. Vendar pozneje je bila ruska vlada primorana se zadovoljiti s 100 milijoni rubljev. Posojilo je bilo zagotovljeno že pred mesecem in nekatere banke so že dale dovoljenje k realizaciji, toda v poslednjem trenutku so se pokazale neprilike, ki so tudi to posojilo onemogočile.

Ruski listi seveda ne povedo pravega vzroka, zakaj se je posojilo odbilo, ker se boje cenzure. Glavni vzrok bo pač ta, da ruski absolutizem tudi na Francoskem in Nemškem nima nikakega zaupanja več. Kakor se je torej videlo ni dobila Rusija tudi za časa zasedanja dume posojila in ko je duma razpustila, ji tudi še ne gre po sreči. Rusija dobiva torej vedno več nezaupnic! Da bi jo le izpametovale!

Anglija in Japonska.

V Vankuvru (mestu v Britski Kolumbiji) vršile so se proti tamošnjim Japoncem in Kitajcem zadnje dni velike demonstracije, ki utegnejo izzvati veliko nevoljo na Japonskem proti zavezniči Angliji.

Angleški delavci, ogorčeni radi konkurence rumenih delavcev iz Kitajske in Japonske, kateri vsled svojega skromnega življenja za veliko manjšo plačo delajo in tako domače delavce povsod izpodrinejo, navalili so v velikem številu na azijski del mesta. Japonci pa so o tej nameri že poprej zvedeli in dobro oboroženi so sprejeli napadalce, ki so se tudi kmalu umaknili. Do boja za sedaj torej še ni prišlo, vendar je pa povzročena škoda na blagu izredno velika. Kakor se čuje, bodo Japonci na nasvet predsednika trgovinskega oddelka v japonskem ministristvu, Ishija, kateri se je v kritičnem času nahajal v Vankuvru, od mesta zahtevali popolno odškodnino.

Ta slučaj je zopet jasno dokazal, da je sovražstvo med azijskim in mongolskim plemenom tako veliko, da ga ne morejo sklenjene politične zveze niti ublažiti, kamoli še odstraniti. Še preden je Anglija po rusko-japonski vojski sklenila tesno zvezo z Japonsko, so se oglasili uplivni državniki na Angleškem, ki so bili proti vsaki politiki, katera bi samo namen imela podpirati imperialistične težnje.

Šla je čreda preko vasi, za njo je stopal razkrit pastir, pastirica je šla za njim in sta molila po poti. Molila sta, ko je tako lepo zvonilo, da je postalo srce ponižno in Bogu hvaležno in ni bilo ničesar več prešernega v njem. Tako sta se zdela majhna drug drugemu, tako neznatna pod brezbrežnim nebeškim morjem, ko je zvonilo tako veličastno in je bila natura tako svetla in neizrekljiva. Otroka sta bila tisto jutro in ko sta bila daleč zunaj na hribu, sta zapela kakor otroka in sta tako zahrepenela...

„Kdo mi zvezdico bo dal, zvezdico od zlata...“

Zapela sta in tako zahrepenela, ko je tako lepo zvonilo in je bilo jutro tako svetlo in neizmerno. Tam daleč nad gorami se je svetilo bolj in bolj, že je sijala rdeča luč, že se je razlivala po tistih daljnih vrhovih, in je poplavaljala visoko nebo.

Vstalo je solnce, šli so žarki po svetu, po holmih in dolinah, po vasi dol do mostu, do žalostnih vrb, ki so rastle ob reki, do njih in čez njihove redke veje do dvoje trupel ki sta bili tam v veje zapleteni. Čisto ob bregu je plavalo dvoje teles v mokrih belih krilih, lasje so bili razpušteni in roke gole.

Sijalo je solnce, svetili so se žarki v mokrih črnih laseh.

Japonske. To je menda angleška vlada v zadnjem času sama uvidela in sklenila z Rusko dalekosežno pogodbo, s katero se je določila interesna sfera obeh držav v osrednji Aziji in zajamčila Rusiji ohranitev status quo v Vzhodni Aziji. S tem je tudi angleško-japonska zveza, od katere so izvestni, Slovanom sovražni krogi pričakovali popolno izpodrinjenje ruskega vpliva v Vzhodni in Osrednji Aziji, izgubila veliko svojega pomena; dogodki pa, kakor zgoraj opisani, bodo pa to itak samo na papirju izraženo prijateljstvo med obema narodoma še bolj ohladili.

Maroko.

Položaj v Maroku postaja vedno bolj zamotan in je sedaj, ko so vsi Evropejci iz notranjih pokrajin zbežali v obrežna mesta, še veliko težje si pravo podobo o položaju vstvariti in je javnost navezana na poročila domačinov, v prvi vrst francoskih ogleduhov. Toliko je gotovo, da se zbirajo vedno večje čete Marokancev v okolici Kasablance, ki francoske postojanke z vedno naraščajočo močjo napadajo. Da imajo Francozi opraviti z že prav številnim sovražnikom, pokazal je že zadnji boj dne 1. t. m., v katerem so bile sicer francoske izgube — glasom francoskih poročil — še precej neznatne, dočim se sovražnikove, ki so bile seveda vsled artilerijskega ognja neprimerno večje, tudi ne dajo natanko določiti, ker odneso Marokanci ranjence in mrtvece hitro z bojišča. Tudi francoske straže silno trpe in morajo napeti oči in ušesa, da jih ne presenetijo domačini, ki se nalik kačam ponoči skušajo neopazeno priplaziti do njih.

Da se na Francoskem tej „ekspediciji“ pripisuje velika važnost, sledi tudi iz tega, da pošilja vlada v zadnjih dneh številne pomočne čete v Afriko, kar je pa z ozirom na to, da se lahko vsak čas začnejo ekvinokejalni viharji, popolnoma umljivo, kajti potem je promet z ladjami za delj časa onemogočen in vsaka podpora s strani brodovja nemogoča.

Vest, da je gospodar ozemlja okolo pomorskega mesta Tanger znani ropar Raizuli, je verjetna, ker so vsi Evropejci iz okolice zbežali v mesto. Nadaljno poročilo pa, katero trdi, da hoče maroški sultan Abdul Azis iskati pomoči pri evropejskih velevladstvih, je treba sprejeti z rezervjo, kajti tak čin bi le pospešil njegov padec in bi sultan s tem korakom izgubil še zadnjo oporo v ljudstvu. Sicer pa odloča v Maroku pri bojih za prestol glavno mesto Fee, ki je dosedaj še vedno na strani prvotnega sultana. Vendar so pa rodovi v južnem in srednjem delu Maroka vsi na strani protisultana Mulaj Hefida, kateri je v nasprotju z mehkuznim in neodločnim Abdul-Azisom, s svojim brezobzirnim in fanatičnim nastopom v svojih rojakih utrdil upanje, da oprostí deželo francoskega gospodstva.

V ostalih obrežnih mestih vlada za sedaj še mir. Nemiri utegnejo pa v najkrajšem času izbruhniti v mestu Macaganu, kjer se nahaja za sultana Abdul-Azisa pred kratkim iz Evrope došlo streljivo, namreč dva milijona patron, kojih se hoče polastiti Mulaj Hafid. Sedaj se bode tudi pokazalo, če je kaj resnice na vesti, da francoska vlada skrivaj podpira Mulaj Hafida: kajti če je temu tako, potem se bode protisultan lahko mirno polastil te zaloge, dočim pride v nasprotnem slučaju gotovo zopet do hudega boja.

Dnevne vesti domače.

— **Poziv staršem!** Ob pričetku šolskega leta imamo za svojo dolžnost, da opozorimo slovenske roditelje, da pošljejo svoje otroke samo v slovenske šole. Zdrava vzgoja detinska je mogoča samo v maternem jeziku, kar je že pred 100 leti učil Jan Amos Komensky. Vzlic temu pa se še vedno dobe roditelji, ki pošljejo svoje otroke v nemške šole samo zategadelj, da bi bili deležni dobrote nemškega pouka. Za pouk nemškega jezika je v naših slovenskih šolah več kot preveč skrbjeno in vsako slovensko dete se nemškemu jeziku v slovenskih šolah popolnoma lahko priuči. Proti nemškimi šolam moramo biti, ker se v teh šolah otrok ne priuči samo nemškemu jeziku, ampak mu tam sistematično vcepljajo nemškega duha. Učitelji, součenci, vsa okolica deluje v tem smislu. Razentega otrok zaostaja v drugih predmetih, ker mu ravno tuj učni jezik dela težko. Polovičarsko ostane njegovo znanje za vse njegovo življenje. Da bi se vendar enkrat roditelji otresli zastarelih nazorov, da le v „nemški“ šoli je otrokova rešitev ter da se na podlagi tujega učnega jezika najprej nauči tujemu jeziku. Škodljivi so taki nazori, zastrupljate ž njimi svojo lastno kri. V ljubljanskih slovenskih šolah je za gojitev nemškega jezika kraljevsko preskrbljeno, vzlic temu so nemške šole polne slovenskih otrok obojega spola. Prosimo vas, roditelji, ne grešite tako zelo nad svojimi lastnimi otroci, ne izdajajte na tako grd način svojega naroda. Vse rodoljube pa prosimo, da s primernim podukom odvrčajo tako zaslepljene starše od njihovega namena. „Slovensko dete v slovensko šolo“ — to bodi geslo vsem slovenskim roditeljem.

— **Prva državna gimnazija v Ljubljani.** „Tagespost“ od 12. t. m. poroča iz Ljubljane sledeče: „Tukaj se trdi z vso gotovostjo, da vlada namerava I. državno gimnazijo

razdeliti v nemški in slovenski oddelek, da se tako izogne težkočam pri zasedanju ravnateljskega mesta. Slovenci zahtevajo namreč na tem po pretežni večini nemškem (!) zavodu ravnateljsko mesto zase, da njihove zahteve gredo že tako daleč, da slovenski klerikanci slovenskega liberalnega ravnatelja odločno odklanjajo in narobe. Vlada namerava sedaj za nemške razrede imenovati nemškega ravnatelja in nemške profesorje. Za slovenske razrede naj se imenuje slovenski voditelj, ki bi v upravnih zadevah bil podrejen ravnatelju nemškega oddelka. Seveda je ta predlog pri Slovencih naletel na odpor.“ Kakor vidimo je vplivala poletna vročina vendarle jako neugodno na možgane dopisnikov graških listov, samo da so se te posledice javile malo pozno.

— **Velika zmešnjava vlada v glavah kranjskih dopisnikov za „Deutsche Stimmen“.** Tuintam napravlja namreč kak zakotni dopisnik ponesrečen poskus, da bi razodel svojim čitateljem namene in cilje slovenske politike in pri tem poskuša izreči tudi tuintam kako sodbo o tej ali oni stranki. Zadnji čas se kaj rad zaletava v S. G. S., pri tem pa zaide v take konfuznosti, da se mora čitateljem kar mešati v glavi, če to berejo. Večinoma so vse njegove modrosti navadne izmišljotine, in kolikor je resničnega jedra na njegovih pripovedkah, je z rafinirano nelogiko na tak način skupaj zmetano, da je človeka kar strah. „Prosveta“, „Slovenska Gospodarska Stranka“, „Slovenska Ljudska Stranka“, slovenski trgovci, prosvetne tablice, „Napredna stranka“, „Naša Doba“ (namesto „Nova Doba“): vse to beremo opetovano v menjajočem se sporedu; kaj da pa hoče dopisnik povedati, je in ostane čitateljem popolnoma nejasno in neznano.

— **Narodnemu občinstvu v uvaževanje!** Skoro se zopet začno vračati naši dijaki v Ljubljano. Navada je, da prihajajo roditelji z njimi, ki se ob tej priliki hkratu založe s svojimi potrebščinami. Za umestno smatramo pri tej priložnosti, opozoriti narodno občinstvo, prihajajoče v belo Ljubljano, da izvaja dejansko geslo „Svoji k svojim“ in se pri nakupovanju blaga sploh, zlasti pa tudi šolskih potrebščin in šolskih knjig obrača do narodnih, slovenskih trgovcev. Slovenska trgovina vseh strok, zlasti tudi knjigarne in trgovine s papirjem so dandanes že toliko napredovale ter so na taki stopnji, da ni več vzroka, zalagati svoje potrebe pri trgovcih, ki niso Slovenci. Pri slovenskih trgovcih je dobiti prav tako prave, po učnih redih predpisane knjige, kakor v nemških trgovinah. Naj se ne dá noben Slovenec prepričati, da temu ni tako, pa naj se to dopoveduje ali saj namigava tudi od kakega šolnika, ki v svoji previliki nemško-nacijonalni vnetosti ni še prišel do spoznanja, da je v slovenskem mestu; tudi se ne dá nikdo zavesti od kričave reklame, ki sega včasih, popolnoma nepravilno celo v šolska poslopja. Pravo rodoljubje in resnično narodno prepričanje se kaže v tem, da podpiramo in zaslajamo svoje sorojake! — Slovensko trgovsko društvo „Merkur“ v Ljubljani.

— **Trgovski koledar** za leto 1908. je ravnokar izdalo slovensko trgovsko društvo „Merkur“. Ličen koledar ima ročno obliko in bogato vsebino. Po pravem koledarju je na 117 straneh obdelanih mnogo v prvi vrsti za trgovce važnih vprašanj in kratkih pojasnil o tej ali oni zadevi; uvrščene so tudi razne tabele. Koledar priporočamo trgovskim krogom.

— **Finančni ravnatelj** dvorni svetnik g. Karol Lubec dobil je povodom svojega upokojenja viteški križec Leopoldovega reda ob spregledu takse.

— **Prvi kranjski gostilničarski shod** bo v Ljubljani 16. in 17. septembra 1907. Vzpored: V ponedeljek, dne 16. septembra sprejem gostov pri raznih vlakih; člani sprejemnega odseka bodo nosili znake v mestnih barvah. Zvečer komers v hotelu „pri južnem kolodvoru“ (g. Seydel), kjer svira popolna društvena godba in sodeluje iz prijaznosti slavno slovensko pevsko društvo „Slavec“. Začetek ob 8. uri, vstop prost. II. V torek, dne 17. septembra ob 9. dopoldne sestanek v restavraciji g. Križa „pri Zvezdi“ na Cesarja Jožefa trgu. III. Ob polu 10. uri dopoldne zborovanje v veliki dvorani „Mestnega doma“ z naslednjim dnevnim redom: a) 1. Pozdrav načelnštva sklicevalnega odbora. 2. Volitev predsednika shodu. 3. Volitev dveh podpredsednikov. 4. Volitev dveh zapisnikarjev. b) 1. Predlog za odpravo vinske poskuševalne kleti v Ljubljani in ustanovitev vinskih sejmov po deželi. 2. O odpravi osmin ali takozvanih bušenšankov. 3. Akcija proti pivovarniškem kartelu napram gostilničarjem. 4. Predlog o zadacanju vina za privatnike. 5. Protest proti dajanju koncesij v najem tretjim osebam. 6. Odprava prodaje piva privatnikom naravnost iz pivovaren in zahtevanje koncesijoniranja prodaje vina in piva v steklenicah. 7. Odprava privatnih nekoncesijoniranih izkuharij. 8. Predlog glede ustanovitve obrtnega sodišča v Ljubljani. 9. Strokovna organizacija zadrug na podlagi novega obrtnega zakona in o ustanovitvi strokovne šole. 10. Odprava prisilne uprave in rubežni koncesij. 11. O ustanovitvi gostilničarske deželne zveze in zavarovanju za starost. 12. Razni nasveti in predlogi. IV. Ob 2. uri popoldne banket v hotelu „Ilirija“ (gosp. Novak), Kolodvorske ulice; kuvert 4 K, brez pijače. P. t. udeležnike shoda, kateri se žele udeležiti tudi ban-

keta, naj se blagovolijo zglasti do 15. septembra združnemu odboru ter poslati 4 K za kuvert in osebo.

— **Veliko narodno veselico** priredita telovadno društvo „Sokol“ na Jesenicah in Ciril-Metodova podružnica za jeseniško občino dne 15. t. m. na Ferjanovem vrtu na Savi. Vzpored: 1. javna telovadba, 2. koncert, 3. petje, srečolov in šaljiva pošta, 4. ples in prosta zabava, pri kateri se bodo pekli janci na ražnju. Pri veselici sodeluje slavn sokolska godba iz Prvačine na Goriškem v sokolskem kroju. Začetek ob 3. uri popoldne. Vstopnina 60 vin. K obilni udeležbi vabi veselični odsek.

— **Ponarejeni 20 kronski zlat.** Posestnica Ana Juvanič iz Spodnje Kranjske gore, prodala je dne 27. avgusta na sejmu v Rudolfovem nekemu neznancu dva prešiča; ko si je pa nato prejeti denar natančneje ogledala, dobila je med njim ponarejen 20 kronski zlat. Na prvi pogled je zlat videti pristen, pri natančnejši preiskavi pa se je dognalo, da sestoji isti iz dveh, očitno galvanskim potom izdelanih delov. Tudi je v celoti tanjši kot običajni zlat, brez evenka, pisava na robu pa je nečitljiva in premaknjena. Kupee prašičev, kateri je omenjeni ženski dal falzifikat, je soditi po obleki železniški čuvaj, star 50 do 55 let, velik, suh, s črno že malo osivelo brado in govori dolensko narečje. Falzifikat se je oddal s primernim poročilom c. kr. državnemu pravdnistvu.

— **V gozdu umrl.** Dne 9. t. m. so našli 76 let starega prevžitkarja in oglarja Martina Podgornika iz Cirknice v ogljarski koči v Zavornškem gozdu mrtvega. Truplo je ležalo že približno 10 dni do tri tedne v gozdu. Vzrok smrti je bržkone ostarelost.

— **Živ pokopan.** Ob prekopovanju na Učki 6. t. m. je delal tam tudi kmet Ivan Peruc. Iz dozdaj še neznanega vzroka se je nenadoma udrla velika masa prsti na Peruca ter ga popolnoma zasula. Pričeli so takoj z rešilnim delom, ki je imelo ugoden uspeh. Ob peti uri popoldne se je posrečilo, da so ponesrečenca našli in ob pol šestih zjutraj so ga osvobodili mučnega stanja. Peruc, ki ga je popoldne ob dveh zasulo, je bil 16 ur v svojem groznem zaporu. Ponesrečenec ni dobil drugih poškodb kakor nekaj prask na desni nogi. En član rešilne akcije je dobil pri izkopavanju ponesrečenca malo poškodbo na desni roki.

— **Nesreča.** Dne 7. t. m. zvečer je šel 67letni kovač Franc Čuk iz Idrije na Koševnik pri Črnem vrhu. Šel je po strmi bližnjici, ki odreže serpentine okrajne ceste Idrija-Črni vrh. Ker ni bil popolnoma trezen, je zdrknil in pal po strmini na cesto, kjer je obležal težko ranjen po glavi in životu. Ni dosti upanja da bi ozdravel.

— **Povozil je v četrtek popoldne** na voglu Stritarjevih ulic in glavnega trga neki izvozeček 72letno mestno ubogo Marijo Eržen, katera je peljala dvokolnico. Eržen je zadobila precejšnje poškodbe.

— **II. shod narodno-radikalnega dijaštva v Celju.** (Nadaljevanje.) Fil. Zalar je predaval o svobodni šoli in poudarjal, da je prva njena zahteva, da se poučuje v vseh predmetih v materinščini; da bo možen individualen pouk, se mora število učencev v enem razredu omejiti. Vsa šolnina naj se na vseh šolah odpravi in dajejo revnim dijakom učila zastonj. Potreba je pa tudi, da se učiteljstvo bolje izobrazi in se mu dá svoboda prostega gibanja. Zahteva, naj se odpravi § 54. državnega šolskega zakona, ker izpostavlja učiteljstvo denunciacijam. Učiteljske plače naj se zvišajo. Šola naj se loči od cerkve, ker se svobodna znanost in konfesionalno verstvo nikdar ne moreta spojit, in ker je ta ločitev tudi konsekvence § 14. drž. osn. zak. in § 2. zakona z dne 2. maja 1868. V živahno debato, ki se je nato otvorila, so posegli razen akademikov tudi dr. Tuma, dr. Kukovec in dr. Žerjav. Pri razpravah šolskega odseka je poudarjal Fil. Kadunc zahtevo po slovenskem vsučilišču in fil. Breznik je govoril o srednjem šolstvu. Zborovalcem se je predložila statistika, ki kaže, da je bilo to leto 672 slovenskih visokošolcev vpisanih. Število slov. visokošolcev raste jako počasi, čemur je iskati vzroka v naši obči materialni bedi, pa tudi v tem, da so podpore nezadostne. Povedalo se je tudi, katerih strok študij obeta danes največ uspeha. Po tem zborovanju, ki se je končalo ob osmih zvečer, se je vršil komerz v „Narodnem domu“, ki je bil jako dobro obiskan. — V nedeljo dopoldne se je vršilo sklepno plenarno zborovanje v veliki dvorani „Nar. doma“, na katerem so se sprejele resolucije o dvobojnem vprašanju, o svobodni šoli, o narodni obrambi socialnega odseka, šolskega odseka in o strokovnem študiju. III. shod narodno radikalnega dijaštva se vrši v Ljubljani.

— **Štajerske novice.** V Hrastniku otvori družba sv. Cirila in Metoda dne 1. oktobra t. l. dva razreda otroškega vrtca, v katerih bodo otroci lahko ostali cel dan. Vpisovanje se vrši pri voditelju vrtca g. Sorčanu. Božičnice letos ne bodo napravili, pač pa pride Miklavž. — Klerikanci so pač povsod enaki. Ni jim drugega v mislih, nego brezmejno gospodstvo, in ta njih želja jih privede naravnost do nesramnosti, ki že meji v smešnosti. Tako se je izrekel pri Sv. Antonu v Slov. goricah kaplan Lassbacher, da dobi v tej občini mesto nadučitelja samo oni, ki podpiše pri okrajnem šolskem svetu reverz, da ne bo delal proti klerikalnemu bralnemu društvu in proti klerikalnem sploh. Ta izrek pač dovolj jasno osvetljuje razmere, v katerih bi živel učiteljstvo, če bi imeli klerikanci neo-

mejeno moč. Za klerikalizem bi seveda bilo najbolje, če bi vodili šole — mežnarji!

— **Wieser za šulverajnske šole.** Postajenačelnik Wieser v Gorici vrši svoje nemško misijo na celi črti. Povodom otvoritve šulverajnske šole je dal obesiti Wieser lepake šulverajne v prostorih državnega kolodvora ter naganja uslužbenca, da morajo poslati svoje otroke v nemško šolo; naganja vse, Nemce, Slovence in Lahe. — To je torej služba postajenačelnika na državnem kolodvoru. Protestujemo proti temu, da zlorablja svojo državno službo v nemške politične namene! Ta človek mora iz Gorice in se morajo v ta namen napeti vse sile.

— **Deželni šolski nadzornik Svida** v Trstu odhaja te dni v več nego zasluženi pokoj. Bil je za naše srednje šolstvo pravi paša in zlasti Slovincem in Hrvatoma niso cvetele rožice pod njegovo upravo. Nikdo — razen velenemca — ne bo točil solza za njim. Še neposredno pred odhodom je kronal v slovo svoje uradovanje z uradnim činom, zbog katerega se bomo le z ogorčenjem spominjali njegovega uradovanja v Primorju. Izdal je namreč, kakor se nam poroča iz verodostojne strani, ravnateljstvom srednjih šol ukaz, da se mora ob imenovanju suplentov naloženo izključevati slovenske in hrvaške ter židovske prosilce. — Kdor torej ne more dokazati čistega nemškega pokolenja, za tega ni kruha na nemških državnih srednjih šolah v Primorju. In to navzlic dejstvu, da je povprečno blizu polovica učencev na teh šolah slovanske narodnosti! To je nečuvstvo! To je pač le pri nas možno. Drugod imajo domačini prednost pred tujci, pri nas pa ne le, da se domačine zapostavlja še naše srednje šolstvo je izključna domena tujcev. Radovedni smo, koliko časa bo še trajalo, da ta prenapeta vrv — poče?!

— **Tržaške novice.** V nedeljo, dne 15. t. m. spuste v morje dva nova Lloydova parnika „Baron Beck“ in „Palacky“. Navzoč bo tudi trgovinski minister. — Dne 10. t. m. zvečer je kakih 500 oseb, zvečine žensk demonstriralo po mestu, ker se je nenadoma podražil kruh za 4 vinarje pri kilogramu. — Na morju so se pretepli dne 10. t. m. neki težaki, ker sta se njih čolna zadela. Pri tem je bil precej težko ranjen s kladivom in polenom neki Litman. Pretepači so morali na policijo.

— **Corrigendum.** V št. 60. v notici „Vitez Kaltenegger“ med dnevnimi vestmi beri v drugi vrsti: „Naš List“ namesto: naš list.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Denarni promet.

Dunajska borza. Ugodni razvoj pogodbenih pogajanj vplival je tudi ugodno na Dunajsko borzo, tako da je bil promet veliko živahnejši kakor v zadnjih dnevih. Vsi bolji kurzi so ostali na višini.

Promet s pridelki.

Žitne cene ostale so pa približno iste, promet je bil pičel in neživahen. Ponudbe v pšenici so bile nezadostne, tako da niso mogle na znižanje cen vplivati.

Cene za vsakih 50 kg so notirale ab Dunaj:

Pšenica, tiška nova, 77 do 80 kg K 11.75 do K 12.40; slovaška nova 77 do 81 kg K 11.90 do K 11.45; nižeavstrijska in moravska, nova K 11.— do K 11.30.

Rž, slovaška nova 72 do 75 kg K 9.90 do K 10.10; peštanska nova 72 do 75 kg K 9.95 do K 10.15; avstrijska 72 do 75 kg K 9.75 do K 10.—; ogrska 72 do 74 kg K 9.75 do K 10.—. Letošnji pridelek.

Ječmen moravski K 10.— do K 10.60, slovaški K 8.40 do K 9.90.

Koruz, ogrska K 7.25 do K 7.50.

Oves, ogrski srednje vrste K 8.50 do K 8.70; prve vrste K 8.65 do K 8.80.

Špirit kontingentira prompt ab Dunaj K 60.— D, K 60.40 Bl. Cena nespremenjena.

Repno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 96.50 D, K 98.—. Cena se ni izpremenila.

Laneno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 71.50 do K 72.—. Cena ostala ista.

Petrolej vsakih 100 kg: kavkaško rafinirano brez soda, prompt ab Trst, transito K 11.— do K 11.50 B. Cena malo nižja.

Meso. Cene za kilogram so sledeče:

goveje meso	prednje	K 0.70 do K 1.60
"	zadnje	" 0.96 " " 1.76
telečje	"	" 1.12 " " 1.60
svinjsko	ogrsko	" 1.36 " " 1.68
ovčje	"	" 0.60 " " 1.20

Mast za vsakih 50 kg: domača, svinjska, s sodom prompt K 77.50 D, K 78.— B ab Dunaj.

Slanina, bela z zabojem prompt K 70.— D, K 71.— B ab Dunaj. Pri masti so cene zopet iste, dočim se je slanina podražila.

Loj, prompt K 41.50 D, K 42.—. B ab Dunaj.

Sladkor, v kockah za 100 kg: brutto K 74.— D K 74.75 B, kristalni sladkor prompt K 65.— D, K 65.50 B ab Dunaj. Sladkorni trg je zelo miren. — Cene vedno enake.

Kava, za vsakih 50 kg: Santos Good Average K 41.— K 41.3/4 pro september, Rig Good K 39.1/2, do K 40.—. pro september.

Ustanovljeno 1842. Telefon štev. 154.

BRATA EBERL

Tovarna oljnatih barv, lakov in firneža. Slikarija napisov. Dekoracijska, stavbinska in pohištvena pleskarija. Električni obrat.

Prodajalna: Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela „Union“.

Delavnica: Igriške ulice 6 Ljubljana.

Svojo bogato zalogo

VOZOV

novih in že rabljenih priporoča izdelovatelj vozov

FRAN VISJAN

v Ljubljani, Rimska cesta št. 11.

Prva

domača dolenska žganjarna

Ivan Rakoše i. dr.

Straža-Toplice

priporoča

Slivovko navadno K 1.— lit.	Tropinovec navad. K 1.— lit.
III. " 1.10 "	III. " 1.10 "
II. " 1.30 "	II. " 1.20 "
I. " 1.50 "	I. " 1.40 "
Drožnik III. " 1.30 "	Brinjevec III. " 1.40 "
II. " 1.50 "	II. " 1.80 "
I. " 1.80 "	I. " 2.— "

Vinsko žganje (konjak) od 3 do 8 K = 7/10 litra.

Specijaliteta „Slovenec“ narodna grenčica narodni liker od K 1.10 do K 1.20 liter.

Destilacija vsakovrstnih najfinjših likerjev od K 1.— do K 1.60 liter.

Provoz in izvoz čajnega ruma od K 1.— do K 2.— liter i. t. d., i. t. d.

Odpošilja se v steklenicah, zabojih in sodih, ter se prazna nepoškodovana posoda sprejme nazaj v račun in sicer steklenice 10 vin. komad in sodi 5 vin. liter franco Straža-Toplice. Na zahtevo se pošljejo vzorci brezplačno!

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

Gradišče št. 4

priporoča slavnim županstvom ter vsem c. kr. in drugim javnim uradom svojo

popolno zalogo uradnih tiskovin,

slavnim hranilnicam in posojilnicam se priporoča tudi v izvrševanje hranilnih knjižic; slavnim narodnim in drugim društvom v izvrševanje vabil, pravil, plakatov, diplom, ki jih izvršuje v navadnem ali v večbarvnem tisku najokusneje.

Postrežba točna in solidna. Cene zmerne.

Poštena in solidna postrežba!

FR. STUPICA

trgovina z železnino in poljedelskimi stroji

Marije Terezije cesta št. 1 poleg „Figabirta“ Ljubljana Valvazorjev trg št. 6 poleg Križev. cerkve.

Največja zaloga slamoreznic, mlatilnic, gepelnov, čistilnic, trijerjev, preš za grozdje in sadje, plugov in bran, pump in ovi za vodo, vino in gnojico. — Ravnotam se dobijo vedno po najnižjih cenah, železni nagrobni križi, štedilniki, peči, kuhinjska oprema, vse orodje za kovače, ključavničarje, kleparje, mizarje in tesarje, portland in roman cement, traverze in železniške šine. Za kmetovalce posebne važnosti so ročno-povlečne grablje, s katerimi naredi jedna oseba v istem času toliko, kakor z navadnimi grabljami šest oseb, dalje plugi patent „Sack“. Posnemalniki za mleko in vsa druga oprema za mlekarne.

Poštena in solidna postrežba!

GRIČAR & MEJAČ

v Ljubljani, Prešernove ulice štev. 9.

Največja zaloga zgotovljenih oblek za gospe, dečke in deklice. Ceniki zastoj in poštne prosto.

AVGUST BELLE

Unec pri Rakeku,

prva in edina domača opekarna s sušilnim stiskanjem (Trockenpressung).

Prične izdelovati pomladi 1908 zidarsko, zarezno in vso drugovrstno opeko v vsaki množini.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!